

esej... Prva dva tipa se lahko pojavita šele 1919, ko ima gibanje že svojo zgodovino in je možna retrospektiva, značilna pa je zanju kombinacija mimesis in praktičnega sporočila kot v partizanski spominski prozi. Drugo skupino opredeljuje racionalna argumentacija z emfatično (emotivno) naravnostjo na sprejemnika. Iz značaja obravnavane literature – gre za agitacijsko, tendenčno, perspektivistično, na bralca usmerjeno literaturo – postane razumljivo uporabljanje zaznamovanih ubeseditvenih časov (sedanjika in prihodnjika) in zaznamovanih naklonov (v glavnem velevnega). Časovne zakonitosti pa pogujejo zvrstnosti: ker je več sedanjika kot preteklika, je tudi več lirskega kot epskega.

Ideologija tekstov je razen izjem marksistična, ima pa poudarjeno s te perspektive nekaj drugorodnih idejnih problemov. Po slovenski tradiciji navezuje na nacionalnost,¹⁵ povezuje marksizem s krščanstvom,¹⁶ to je – enači Kristusovo odrešeništvo z revolucionarnostjo, lahko je skoraj liberalno protiklerikalna, drugič je osredotočena na protimilitaristično sporočilo (Čulkovski), ali pa si izbere protidržavnost za svoj emblem.

Na kratko je treba prikazati še, kaj se je zgodilo s Prvimi majniki po letu 1910. V dvajsetih letih so izšle samo tri samostojne brošure ob delavskem prazniku, leta 1914, 1917 in 1919. Urednikovala sta jim Alojzija Stebi in njen mož Anton (Outlaw). Vrata sta odprla Franu Albrechtu, Jušu Kozaku, (psevdonim Jakob Gržina), Cvetku Golarju in Alojzu Kraigherju.

Po 1920 se je frakcionaštvo pri socialistih začelo odražati tudi v Prvih majnikih. Pojavili so se komunistični Prvi Maj (1920, 1926), Majski spisi Bernotove frakcije socialistov (1925–1928), Majski spis narodnih socialistov (1921) in majniki strokovne komisije socialistične stranke. Frakcijam je skupno to, da so svoje publicistične možnosti rezervirale za načelne politične sestavke, tako da je za literaturo ostalo manj prostora. Prevzeli so jo manj znani ali neznani avtorji, verjetno v prvi vrsti politiki (Ivan Vuk, Ignac Mihevc, Čulkovski – psevdonim Antona Tanca...) in jo, na nižji ravni kot do leta 1920, tiskali v majnikih socialistične stranke in njene strokovne komisije. Luknja v tem desetletju je samo leto 1924.

Leposlovje se je torej polagoma reševalo političnih nalog, ker si je politika našla svoja izrazna sredstva, svoj jezik in svoje ljudi. Vodja slovenskega naroda ni več umetnik-literat, razvila se je namreč posebna funkcija v družbi – politik, ki je prevzel nase del nalog klasičnega slovenskega umetnika.

Literatura Prvih majnikov je delavska literatura, pomeni, da je delavec tako element teksta kot tudi realni družbenozgodovinski recipient te literature. Dokazi za to so tematske narave.

V pričujoči literaturi je poudarjena konativna funkcija, kar zmanjšuje umetniškost tekstov in jih veliko uvršča na področje polliterarnih zvrsti. To funkcijo dokazujejo velevnik.

Tematska enoličnost, ponavljani imperativ in ustaljena alegorika tekstov govore o njihovi shematičnosti, šablonskosti.

Ideologija tekstov je marksistična, literatura sama pa je razumljena kot eno izmed sredstev za spreminjanje sveta. Umetnost je poiesis, umetnost je v službi revolucije. Dokaz za to je utopični prihodnjik.

Da izražajo šele začetno fazo delavskega gibanja, razberemo iz abstraktnega racionalizma besedil.

Miran Hladnik
Filozofska fakulteta v Ljubljani

ISTVÁN SÁNDOR O SLOVENCIH

István Sándor (1750–1815) je v madžarski kulturni zgodovini premalo ovrednotena, zelo zanimiva osebnost, doma v več disciplinah. Njegovo najpomembnejše delo je obsežna bibliografija, ki so jo izdali 1803 v Győru z naslovom Magyar Könyvesház in v kateri je prvič registriral dela starega madžarskega slovstva do 1711. Pisal je avanturističen roman, prevajal Gellertov moralni roman, za svojo dobo značilno opisoval v pisemski obliki svoje popotne doživljaje. Za nas je posebno pomembno njegovo delo »Sokféle« (Mnogovrstno), prišlo na svetlo v Győru, zadnji zvezki pa med 1791 in 1808 na Dunaju. Naslov označuje vsebino: zgodovinski, narodoslovni, literarno in kulturnozgodovinski članki se vrstijo med spisi s področja ugrofinskega in slovenskega jezikoslovja, s primerjalnimi slovarji, s primerjalnimi seznammi madžarskega in slovanskih ter drugih jezikov. Nekoliko presene-

¹⁵ Kraigher, Alojz: Domovina, PM 1919.

¹⁶ Cankar, Ivan: Kristusova procesija, PM, Priloga Rdečemu praporu 1907.

čeni beremo, da je – verjetno po Herderjevi zbirki ljudskih pesmi – vedel za srbske junaške pesmi, za ciklus o Kraljeviču Marku in da se je temeljito seznanil z deli Josefa Dobrovskega.¹

Ker je izhajal iz narodnostno mešanega ozemlja nekdanje Madžarske, iz nitranske županije, kjer so živeli Madžari s Slovaki, se je mogel z znanjem slovaščine seznaniti s posameznimi slovanskimi kulturami in jeziki. Pri preučevanju mu je pomagalo nemško strokovno slovstvo, ki je bilo na začetku 19. stol. že kar bogato.² Duh razsvetljenstva pa je prešinjalo njegovo delovanje. Deloval je v tisti smeri razsvetljenstva, ki se je delno odmikala od fanatizma in predsodkov, pa tudi od francoske revolucije in nasploh od radikalnih idej. Blizu so mu bila dela J. Sonnenfelsa in jožefinizem. V tem smislu se je ukvarjal z narodnimi manjšinami tedanjega Madžarskega in s sosednimi narodi. To zadržanje mu je omogočalo, da je z razumevanjem sprejemal kulturna prizadevanja slovanskih narodov, posebno Čehov in Hrvatov; in ta duh mu je omogočal doumeti važnost tega, da se je ukvarjal s Slovenci, ki so bili madžarskemu bralcu tako malo poznani. Njegovo zanimanje je zajemalo prekmurske in druge Slovence na Madžarskem, toda v svojih topotilih in drugod je zapisal s tedanjega vidika omembe vredne pripombe tudi o življenju koroških in kranjskih Slovencev. Čeprav je pred njim že Schlözer-jev učenec, urednik časnika Mátyás Rát, s posebnim poudarkom omenjal Slovence na Ogrskem,³ povedo omembe Istvána Sándorja, njegova jezikovna ugibanja – ne sicer vselej utemeljena, toda zanimiva – nekaj tudi za današnje raziskovanje. In sicer tembolj, ker je tedaj, ko je Sándor pričel svoje slavistično delovanje, bila slavistika še v svoji začetni dobi. Dobrovský je sicer že izdal nekaj svojih velikih del, toda Kopitar je še delal načrt za svojo slovensko slovnico in etimologijo, primerjanje jezikov še ni bilo postavljeno na zgodovinski temelj in tudi zgodovinopisje se je šele tedaj pričelo razvijati iz analov, iz kronističnega pripovedovanja. Zato gre Istvánu Sándorju v raziskovanju madžarsko-slovenskih jezikovnih stikov ne le priznanje kot pobudniku, marveč tudi njegovemu postavljanju problemov, razsvetlenskemu gledanju, njegovi nepristranosti in njegov pomen je še večji, ker prijazno piše o Slovencih. Seveda bi mogli z današnjih vidikov očitati Sándorju nejasnost pojmov in preveč velikopotezno etimologiziranje. Vsekakor je Sándor pobil mnoge predsodke, zmotne trditve in zdi se, da je v bistvu prehitel Kopitarja s karantansko-panonsko teorijo,⁴ čeprav ni ustvaril kake gramatične teorije in dobimo ta vtis le iz celote njegovih pripomb. Sestavil je tak nadrobni seznam skupnih besed v madžarsčini in raznih slovanskih jezikih, ki je vreden skrbnejšega preučevanja in natančnejše analize.⁵

V IV. zvezku svojega dela (1796) npr. István Sándor ugotavlja, da »so pred Madžari tudi ob Blatnem jezeru verjetno živeli Slovani (Tóti), ki so jih končno Madžari porinili delno v županiji Vas in Zala, delno pa v deželo Štajersko in Kranjsko ter se zdaj imenujejo Böhémci (prekm. Boméc, Bojnéc, op. prev.), Wenden, Windische«. V naslednjem razlikuje »Vandale« (vandalus) od »Bömhéce« (Wenden, Windische) ter ima prve za nemški, druge pa »za pravi slovanski (Tót) narod«. Sándorjeva trditve je vredna pazljivosti z več vidikov. Prvič zato, ker uporablja mnogo sporov vzbujajoče ime »Tót« v pomenu »Slovani«. Drugič zato, ker ima Slovence, pa naj živijo v mejah tedanje Ogrske ali zunaj nje, za en narod, ki je že pred madžarsko zasedbo domovine (895–896) živel v Panoniji ter so se zavoljo madžarske naselitve postopno umikali na zahod in jugozahod. Istočasno odločno ugovarja mnenju, nastalemu na podlagi površnega etimologiziranja: Vandali (ki so prišli do Španije) niso Slovani, tukaj živé slovensko ljudstvo (vendus, Wenden, Windische) nima nikake zveze z njimi (str. 212 in 224).

Drugje je postavil nekoliko spremenjeno teorijo. »Veneti, Vinidi, nemški Wenden, Winden, Windischen, slovanski (Tótféle) narod, so se naselili v sedanji Avstriji (Ostria), potem ko so kakih šestdeset let pred Kristusovim rojstvom prešli Donavo in premagali vandske Nemce.« Tu torej tudi govori o zgodnjem panonskem prebivalstvu, ki bi bilo istovetno s kranjskimi Slovani. K tej njegovi trditvi sodi še pripomba pod črto: »Ostanek tega naroda utegne biti tisti tótski ali neke vrste hrvaški narod, ki še danes prebiva od Madžarskega začenši na avstrijski ravnini vse do Dunaja.«⁶ Ta opomba vsekakor dokazuje, da poročevalci ni bil dovolj doma v slavistiki. Očitno misli na kajkavščino govoreče, katerih istovetnost s Slovenci se mu sicer ne zdi dokazana, toda ne zdi se mu tudi nemogoča. Iz tega članka moremo navesti tudi neko Sándorjevo priljubljeno etimologijo imena Bécs (Dunaj). »Da je v pokrajini okoli Dunaja že pred Rimljani in potem tudi pod njimi živel neki slovanske vrste narod *Vindov*, to razglajaš avstrijski pisatelji sami. Ta narod je imel na kraju danjšnjega Dunaja mesto, o katerem ne vemo, kako so ga oni imenovali. Rimljani pa, ko so zasedli deželi, so ga imenovali *Vin-*

¹ Sándor István: Sokféle VII. zv. 67–68, VI. zv. 125–126. V naslednjem navajamo pri tem delu le zvezek in stran.

² Njegovo poznavanje slovanske zgodovine izvira predvsem iz L. A. Schlözer: Allgemeine Nordische Geschichte, Gl.: VII, 40, 53–57, 73–74.

³ Kókay György: Rát Mátyás a hazai nemzetiségekről és a magyarországi népek Kelet-Nyugat köztí közzvetítő szerepéről. – Filológiai Közöny 1965, 355–358.

⁴ Glede J. Kopitarja smo upoštevali novejša raziskavanja J. Pogačnika: Bartholomaeus Kopitar. Leben und Werk. München 1978.

⁵ O jezikoslovni dejavnosti I. Sándorja je na voljo le zastarela in pristranska disertacija: Réthei Prikkel Marian: Sándor István nyelvtudománya. Budapest 1909. O slovenskem vprašanju zelo površno na str. 36–37. – Etimologije I. Sándorja v zgodovini slovansko-madžarskega jezikovnega primerjanja obravnava László Gáldi: Sur quelques pionniers des rapprochements étymologiques slovaho-hongrois. Studia Slavica 1 (Budapest 1955), 23–25.

⁶ VI. 52–53.

dobona, to je dober slovanski kraj ali »Tót-Bets«. ...» Nadalje piše, kako so Vindobono poimenovali po Flaviju, iz česar je najprej nastalo *Flaviana*, *Favian*, mogoče *Flawien*, končno pa *Wien*. Ne glejmo na to, da je Sándorjeva etimologija otročja, saj kratkomalo prevede v madžarščino *Vindobono*, torej vindo, to je vend (po njem: *tót*, to je slovanski) in *bona* (dober), k temu doda besedo *lak*, kar pomeni kraj. Tudi ne dokazuje glasovnega razvoja, le domneva ga. Toda bori se za to, da postavi v ospredje vprašanje slovenske, venduške, slovenske pranaseljenosti. V nadaljnjem se zopet spušča v nedokazljive domneve. »Kako se je ta *tótski* (slovanski) narod Vindušev sam imenoval v lastnem jeziku, tega nam nihče ni sporočil (...). Mogoče je tudi Vinduš prišlo iz Windjetz, kar je moglo pomeniti toliko kot prišel iz, se preselil (...). Mogoče je pa, da se je Vinduš nekoč imenoval Windjen (...). Na Madžarskem sem slišal, da imenujejo to *tótsko* (slovansko) ljudstvo v madžarščini *Böhméci*, kar se dozdeva, da izvira iz Bogmec, to pa iz besede Bogme, kar pri njih pomeni: Bog mene; razúmi in dodaj: tako pomagaj.«⁷

Ne vemo, od kod je dobil István Sándor svoje znanje, kake vire je uporabljal.⁸ Niti tega ne vemo, v kaki meri si je prisvojil (vsaj pasivno) slovenščino ali prekmursko narečje. Dejstvo je, da je slovaški in češki dobro znal in da je imel čut za jezikovna in jezikovno-zgodovinska vprašanja. Toda prav sorazmerna nerazvitost slavistike je onemogočala bolj zanesljive etimologije, kar je tako tedaj kot tudi pozneje še na široko omogočalo samovoljno in površno etimologiziranje. Istvánu Sándorju moramo priznati, da previdno formulira, bolj vprašuje, se zdi, kot pa odločno trdi. V raznih zvezkih njegove zbirke »Mnogovrstnosti« ne najdemo enotnega stališča v zvezi s Slovenci. Zdaj piše o njihovem bivanju v Panoniji⁹ in današnje Slovence istoveti z ljudstvom, ki ga sam imenuje Venduš, Windischen, drugod trdi: »Ostanek naroda Vindušev prebiva le v nekaj vaseh proti Madžarski in se imenujejo Hrvati«.¹⁰ V bistvu omahuje med obema mnenjema, čeprav pogosteje piše o razmerju Slovencev do Windischen in bolj v raztresenih opombah najdemo istovetneje Venduš – Hrvat.

Nadrobno pa obravnava István Sándor vprašanje slovansko-madžarskih jezikovnih stikov. Njemu gre za to, da išče slovanske izposojenke v madžarščini in madžarske izposojenke v raznih slovanskih jezikih. In ker govori o medsebojnem prevzemanju ter izročanju, se pri njem niti ne pojavi vprašanje prednosti enega jezika in ene kulture, kar je poznejša raziskavanja te vrste močno zaviralo in dostikrat vodilo na napačno pot. Nečisto npr. trdi, da pomeni »*tovornik*« v »vinduškem« jeziku »tehervivó, teherhordól«, to je »Saumer, Lastbeforderer«. In pripominja sub rosa: »Iz tega starega slovanskega (>tót<) jezika so si naši predniki mnogo izposodili in meni se dozdeva, da so ti Tóti živeli nekoč pred Madžari ob Rabi, Zali, Sárvizu in Balatonu«.¹¹ V zadnjem zvezku svojega dela¹² pa je objavil svojo razpravo in le-to ilustrirajočo zbirko enakih besed v madžarščini in slovanskem jeziku. Spredaj objavlja madžarsko besedo, za njo pa njene pomeni v raznih slovanskih jezikih, včasih doda tudi latinski ali nemški pomen. Slovenske besede zopet imenuje »vendus«. V njegovi razpravi pa najdemo za nas le en bistveno pomemben vir: Ožbalta Gutschmanna *Deutsch-windisches Wörterbuch* (Klagenfurt, 1789). To knjigo je imel tudi Sándor v svoji knjižnici in je od tam prišla v Drž. Széchényijevo knjižnico v Budimpešti, kjer ima vpis: Ex collectione Libraria Stephani Sándor de Szlavnicza et in Luka. Njena sedanja knjižnična signatura je: L. slav 90. In čeprav se sklicuje na ta slovar, besede, ki jih sam imenuje »vend«, niso enake ustreznim slovanskim v Gutschmannovem slovarju. Tako bomo morali natančnejše dognanje Sándorjevih virov opraviti šele v prihodnosti.

V razpravi, ki je uvod k seznamu besed, najdemo več načelno pomembnih trditev. »Vind, Böhmétz ali Bogmetz, Krányetz, Krajnai (= kranjski) ali Karnyol je skoro docela isti jezik, ki ga pri nas slabo imenujejo *Vandalus*, ker je bolj Vindus, Vinidus, ali *Carnus*, *Carniolus*«. Ta trditev je že zato pomembna, ker ima vse dialekte, ki jih pozna, za en jezik, to je: za slovenski in tako krepi misel o slovenski enotnosti, ki so jo potem poudarjali Kopitar in drugi. V naslednjem najdemo stvarne vrstice: »Od teh Vinduških Tótov so si naši predniki izposodili mnogo besed, ker so oni prebivali tedaj v deželi onstran Donave in okoli Blatnega jezera, ko je prišel tja Árpád z Madžari. Toda gotovo je tudi to, da imajo tudi oni v svojem jeziku nemalo od nas. Glej: Gutschmann, *Deutschwindisches Wörterbuch*, Klagenfurt 1789.«¹³ S to trditvijo pa je István Sándor nakazal več teorij, ki so se razvile pozneje ter so bile močno osporavane. V bistvu je to začetek karantansko-panonske teorije, ki jo je izdelal Kopitar; saj so po Sándorju Madžari, ki so si osvojili deželo, našli v zahodnem delu poznejše Madžarske »Venduše«, ki so – kot piše drugod – bivali tu že v rimski dobi ali mogoče že prej. Druga teorija pa se nanaša na slovanske izposojenke v madžarščini. Pozneje so namreč bili taki raziskovalci, ki

⁷ VII. 133–134.

⁸ Na podlagi zvezkov *Mnogoterosti* moremo trditi, da je bral nekatera dela J. Dobrovskega, M. P. Katančiča, Pallasa in drugih.

⁹ Slovence imenuje »panonske Tóte« in Panonce tudi v: IX. 175, VII. 146.

¹⁰ X. 145.

¹¹ XI. 88.

¹² XII. je izšel 1808 na Dunaju.

¹³ XII. 5–6.

so izvajali slovanske izposojenke v madžarščini iz slovenščine.¹⁴ Vse te teorije pa je Sándor še dopolnil z neko trditvijo, ki se glasi: »Ta tótski narod, prebivajoč na robu nemške in madžarske države, je po mnenju nekaterih najstarejši slovanski (»tót«) narod«.»¹⁵ Če upoštevamo Sándorjevo previdnost, so mu panonski Slovani, namreč »Venduši«, to je Slovenci, najprej razviti Slovani, pravzaprav slovanski praprebivalci.

István Sándor ne omenja te svoje trditve le v znanstvenih zapiskih, ne le v razpravi, ki jo utemeljuje s seznamom besed, marveč tudi v svojem potopisu. Njegov potopis je sicer nastal pred velikim delom zvezkov »Mnogoterosti«, toda trditve soglašajo, manj vezano, v poljudni obliki pove isto kot v razpravah.¹⁶

»Iz Gradca (»Grétz«) do Láboka (Laibach, Ljubljana)¹⁷ sem potoval skozi sledeča majhna mesta, kot so Ehrhausen, Marburg (Maribor), Feistritz (Slov. Bistrica), Gonowiz (Konjice) in Tzilli (Celje). Ehrhausen leži s svojim podrtim gradom ob Muri na pobočju hriba. Maribor, ki ostale presega, leži ob Dravi, na kateri je tu most. Feistritz, ki jo tamkajšnji Böhéci (= Slovenci) imenujejo Bistritz, je s svojim gradom vred last grofa Attemsa. Konjice (Gonowiz) so bile last žičkih (Szajtzi) kartuzijanov, ki so bili nedavno odpravljeni. Celje in omenjeni Maribor sta vladarski mesteci, to je, sta last samo državnega poglavarja. V vseh petih imenovanih mestih živijo povečini Böhéci, Wenden, Windischen, ki jih more prebivalec naše domovine, če zna slovaški, pa Hrvat in Čeh lahko razumeti. Njihov slovanski (tót) jezik pa ima pri vsem tem mnogo nemških besed, ki so si jih izposodili od Nemcev prebivajočih med njimi /.../. Te Böhéce in Kranjce /.../ je glede na njih izvir v resnici imeti za en slovanski narod: in druge razlike niti ni najti med njimi, razen tega, da se v izgovarjavi besed nekoliko razlikujejo drug od drugega /.../.

Glavno mesto Kranjskega ja Lábok (= Ljubljana), ki jo Böhéci in Kranjci imenujejo Lublani /.../, leži ob reki podobnega imena, ki deli mesto na dvoje. Njegov grad, zgrajen na majhnem gozdnatem hribu, ni mnogo vreden. Tukaj je moč videti mnogo kamnov z rimskimi napismi: in učenjaki menijo, da je tam, kjer stoji danes Lábok, v rimski dobi stala Aemona /.../.

Kranjske gostilne so mogoče še slabše kot poljske: ker v njih razen slabo pečenega kruha ni moč dobiti druge hrane /.../.

Potopis je razen filoloških pripomb tudi zato vreden pazljivosti, ker priča, kaj je dober opazovalec videl v Ljubljani, na Kranjskem in kaj se mu je zdelo potrebno, da je v pisemski obliki sporočil bralcem, saj je Istvána Sándorja knjižica v bistvu izpolnjevala nalogo popotnega vodnika.

Glede samouških slavističnih spisov Istvána Sándorja pa menimo, da je njihova glavna zasluga nakazovanje vprašanj in zmernost v predlogih za njih reševanje, pogojnost. Saj doba prevzema slovanskih izposojenk v madžarščini, njih delitev v plasti, vprašanje tistega slovanskega jezika, iz katerega so Madžari najprej prevzeli besede – o vsem tem še dandanes nimamo take pregledne monografije, kakršno zahteva ta skupina vprašanj. In čeprav se je nazadnje István Kniesza najizčrpnije ukvarjal s tem vprašanjem, je dokončal le dve knjigi, svojega impozantnega dela ni v celoti opravil, ker je njegova nameravana razprava o zgodovini raziskovanja teh izposojenk ostala le načrt.¹⁸ Kniesza ni uporabil etimologij in poskusov primerjanja besed Istvána Sándorja, katerih hipotetični značaj je treba stalno poudarjati. Zato še čaka prihodnje raziskovanje naloga, da natanko preišče v njegovih zvezkih *Mnogoterosti* (Sokféle) slovansko-madžarske primerjave. Njegove opombe o Slovencih vzbujajo pozornost med drugimi slavističnimi spisi, ker si drzne na področje, ki so ga v zgodovini madžarskega jezikoslovja redko obravnavali. In v njih je zastopal take vidike, kakršne najdemo pozneje v delih raziskovalcev, ki so imeli bolj poglobljeno slavistično znanje. Zato ima István Sándor tudi slovenske-mu jezikoslovju kaj povedati.

István Fried,

Budimpešta

Iz rokopisa prevedel Vilko Novak

¹⁴ Oszkár Asbóth: A szláv szók a magyar nyelvben (Slovanske besede v madžarščini), Budapest 1893, trdi, da »je očitno sorodstvo, ki veže ta le na podlagi slovanskih besed, prevzetih v madžarščino, znani jezik, s takimenovanim staroslovenskim jezikom, to je s tistim slovanskim jezikom, v katerega sta Ciril in Metod prevedla sveto pismo. Glasovni pojavi, ki ločijo staroslovenski jezik od danes živečih slovanskih jezikov, se vsi zrcalijo tudi v slovanskih besedah, prevzetih v madžarščino« (str. 4). Asbóth je v bistvu sprejel Miklóšičeve etimologije in njegov sistem. O istem vprašanju nadrobneje: Asbóth Oszkár: A magyar nyelvbe került szláv szók átvételének helye és kora (Kraj in čas prevzema slovanskih besed v madžarščino), Budapest 1900. Drugo vprašanje je, da misli Asbóth očitno na *starocerkveno slovanščino*, ko govori o stari slovenščini. O vprašanju, iz katerega slovanskega jezika in kdaj so si Madžari izposodili besede, so še naprej razpravljali. János Melich: Szláv jövevényszavaink. Budapest 1903–1950 I/1–2. zv. Oszkár Asbóth: Szláv jövevényszavaink I. Bevezetés és a külföldi bók rétegek kérdése. Budapest 1907. (Prim. V. Novak, Raziskovanje slovanskih izposojenk v madžarščini. SR 19, 167–187).

¹⁵ XII.

¹⁶ István Sándor: Egy külföldön utazó magyarnak jóbarátjához küldött levelei. Gyorott 1793. 25–37.

¹⁷ Sándor je pogosto zapisoval tuja imena mest v madžarski obliki.

¹⁸ István Kniesza: A magyar nyelv szláv jövevényszavai. 2. kiadás. Budapest 1974. I/1–2. zv. Kniesza objavlja slovanske jezikovne podatke v krogu »od jugovzhoda proti zahodu«. »Ta vrstni red razlagam tako, da je prvič prvi jezik, stara cerkvena slovanščina, v tesni zvezi z bolgarščino (starobolgarsko narečje), drugič, da izvirajo madžarske besede povečini iz južnih slovanskih jezikov...« (I/1, 9.)